પ્રવચન નં. ૭૫ ગાથા - ૧૫ તા. ૧-૯-૭૮ શુક્રવાર, શ્રાવણ વદ-૧૪ સં. ૨૫૦૪

૧૫ મી ગાથા. આખિરકી ચાર લીટી હૈ પંક્તિ. અલુબ્ધ જ્ઞાનીઓકો ત્યાં સે હૈ ભાવાર્થ ઉપર ચાર પંક્તિ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભગવાન. આહા ! અલુબ્ધ જ્ઞાનીઓકો તો અર્થાત્ ઇન્દ્રિયકા જ્ઞાનસે જો જ્ઞાન અનેક પ્રકારે હોતા હૈ પરજ્ઞેયાકાર જ્ઞાન. ઉસકે ભી રુચિ છોડકર, આહાહા... ઉસકા ભી આશ્રય અવલંબન છોડકર અપના ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવમેં જો દૃષ્ટિ લગાતે હૈ એ અલુબ્ધ જ્ઞાની હૈ. આહાહા ! પર્યાયમેં ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયસે અનેકાકાર જ્ઞાનકી પર્યાય હોતી હૈ, ઉસમેં ગૃદ્ધિપણા છોડકર, આહાહાહા... ચાહે તો શાસ્ત્રકા જ્ઞાન હો, પર તરફકા લક્ષવાળા, એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષય હુઆ. ઉસમેં ભી જિસકો લુબ્ધ નહીં કે મૈં જ્ઞાની હું, મેરે જ્ઞાન હુઆ ઐસે લુબ્ધ નહીં. આહાહા !

"અલુબ્ધ જ્ઞાનીઓકો તો જૈસે સૈંધવકી ડલી", લવણકી ડલી "અન્યદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે" શાક આદિ અન્ય દ્રવ્યકા વ્યવચ્છેદ, અભાવ કરકે કેવળ સૈંધવકા અનુભવ કિયે જાને પર એકિલા સૈંધવકા અનુભવ ક્ષારપણાકા અનુભવ કરને પર, આહા... સર્વતઃ એક ક્ષાર રસસ્વાદકે કારણ એક ક્ષારરસકા સત્વકે કારણ, ક્ષાર રસત્વ, ક્ષાર રસ–સત્વ કે કારણ એકીલા ક્ષારરસકા અનુભવ હોતા હૈ. એ શાક આદિમેં હૈ ઉસકો વ્યવચ્છેદ કર, અર્થાત્ ઉસકા લક્ષ છોડકર એકિલા ક્ષારકા રસકા સ્વાદ આતા હૈ.

ઉસી પ્રકાર, એ તો દૃષ્ટાંત હુઆ. આત્મા ભી પરદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે, આહાહાહાહા... જ્ઞાનકી પર્યાયમેં ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયસે જો જ્ઞાન અનેકાકાર હૈ, ઉસકો યહાં પરદ્રવ્ય કહા. આહાહા ! સમજમેં આયા ? ઇન્દ્રિયજ્ઞાનસે જાનનેમેં આયા, શાસ્ત્ર આદિ જાનનેમેં આયા, તો કહેતે હૈ કિ યે ભી પરદ્રવ્ય હૈ. પરદ્રવ્યકા, હૈ ? પરદ્રવ્યકે સંયોગકા એ સંયોગી (ભાવ હૈ) આહાહા... ગજબ વાત હૈ, રાગ આદિ તો સંયોગી દ્રવ્ય પરદ્રવ્ય હૈ હી પણ પરના લક્ષે ઇન્દ્રિયસે જ્ઞાન હુઆ શાસ્ત્રકા. આહાહાહા... વો ભી અપના સ્વરૂપ નહીં. આહાહાહા ! બહુ ધીરાના કામ છે પ્રભુ આ તો, એ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં શાસ્ત્રજ્ઞાન સૂનકર જો જ્ઞાન હુઆ એ ભી ઇન્દ્રિયજ્ઞાન હૈ. એ પર્યાયકો આંહી પરદ્રવ્ય કહા, કયોંકે અપના સ્વદ્રવ્ય જ્ઞાયકભાવ ઉસમેં આયા નહીં. આહાહાહા ! આવી વાત છે. ભાઈ !

ભગવાન આત્મા ઉસકા જ્ઞાયક એકરૂપ સ્વભાવ, ઉસકો છોડકર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયસે અનેક પ્રકારે જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન હુઆ, ઉસકો ભી યહાં પરદ્રવ્ય કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહા ! શરીર આદિ તો પરદ્રવ્ય હૈ હી, દયા દાન ભક્તિ આદિકા ભાવ તો પરદ્રવ્ય હૈ હી. આહાહા... પણ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં પરકા લક્ષસે જ્ઞેયાકાર, સ્વજ્ઞેયકો છોડકર પરજ્ઞેયકા આકારમેં અનેકાકાર જ્ઞાન હુઆ, આહાહાહાહા... ઉસકો ભી પરદ્રવ્યકા સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કર, એ સંયોગીજ્ઞાન એ

પરદ્રવ્યકા સંયોગ હૈ. આહાહાહાહા ! ગજબ વાત કરતે હૈ ને. એ અંતર સ્વભાવ જે જ્ઞાયકસ્વરૂપ ઉસકા જ્ઞાન નહીં. આહાહા ! એ સંયોગ, ઇન્દ્રિય સંયોગ અને ભાવઇન્દ્રિય સંયોગ અને શબ્દ આદિ પર, એ સંયોગ ઉસસે ઉત્પન્ન હુઆ જે જ્ઞાનકી પર્યાય, ઇસકો યહાં પરદ્રવ્યકા સંયોગ કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ?

આ તો સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યગ્જ્ઞાન પાનેકા કાળમેં કયા હોતા હૈ એ બાત હૈ. સમજમેં આયા ? સમ્યગ્દર્શનકા કાળમેં સમ્યગ્જ્ઞાન હોતા હૈ અને સમ્યગ્જ્ઞાનકે કાળમેં કૈસા હોતા હૈ એ બાત ચલતી હૈ. આહાહાહાહા ! નિમિત્ત તો પર હૈ હી, પણ પરકા નિમત્તસે જો જ્ઞાન હુઆ ઉસકો યહાં પરદ્રવ્યકા સંયોગ કહા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

પરદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે, આહાહા... કેવળ આત્મા હી અનુભવ કિયે જાને પર સ્વદ્રવ્ય યે આ. આહાહા ! ચિદાનંદ ભગવાન સહજાત્મ સ્વરૂપ પ્રભુ, ઐસા જો આત્મા પૂર્ણ આનંદ ને પૂર્ણ જ્ઞાનસે ભરા, ઐસા કેવળ આત્માકા હી, આહાહા... બહુ સૂક્ષ્મ બાત, અપૂર્વ બાત હૈ ભાઈ ! પર્યાયમેં અનેકાકાર જ્ઞાનકો યહાં પરદ્રવ્ય કહેનેમેં આયા. આહાહા ! સંયોગી, સંયોગસે ઉત્પન્ન હુઆ તો સંયોગી (જ્ઞાન) હૈ, જૈસે પુણ્ય પાપ સંયોગી ભાવ હૈ, પુણ્ય પાપ એ સંયોગસે ઉત્પન્ન હુઆ એ સંયોગી ભાવ હૈ, ઐસે જ્ઞાનકી પર્યાયમેં સંયોગ લઇને પરસે ઉત્પન્ન હુઆ એ સંયોગી જ્ઞાન હૈ. આહાહાહાહા !

જૈન શાસન કયા હૈ એ બતાતે હૈ, (શ્રોતાઃ– સંયોગીભાવ કે સંયોગી જ્ઞાન ?) હૈં ? પ્રભુ અંદર જ્ઞાનકા ગાંગડા જેમ લવણકા ડલ્લી હૈ ઐસે જ્ઞાનકી ડલ્લી આત્માકા પિંડ હૈ તો ઉસકા તરફકા લક્ષ કરનેકે કારણ, આહાહા... એકિલા જ્ઞાયકભાવકા આશ્રય ને લક્ષ કરનેકે કારણ પર્યાયમાં પરદ્રવ્યકા સંયોગસે જો જ્ઞાન હુઆ ઉસકો ભી છોડકર, આહાહાહાહા... પરદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે, આહાહાહાહા... પરલક્ષી જ્ઞાન ભી પરદ્રવ્યકા સંયોગ કહેનેમેં આયા હૈ. ગજબ વાત હૈ. આહાહા !

ભાઈ અનંત કાળ હુઆ ૮૪ મેં, ઉસમેં શાસ્ત્રજ્ઞાન ભી અનંત બૈર કિયા હૈ. આહા ! પણ વો તો પરલક્ષસે શાસ્ત્રજ્ઞાન હુઆ, વો કાંઇ સ્વજ્ઞાન હુઆ નહીં. ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપી પ્રભુ ઉસકા જ્ઞાન ન હુઆ, આહાહા ! અલુબ્ધ જ્ઞાનીકો, સંયોગીમાં જિસકી લુબ્ધતા નહીં, ઔર અસંયોગી ભગવાન આત્મા ઉસકા કેવળ આત્માકે હી અનુભવ કિયે જાનેપર, આહાહાહાહા...

શું વાત ? "સર્વતઃ એક વિજ્ઞાનઘનકે કારણ" ભગવાન તો સર્વતઃ એક, એક વિજ્ઞાનઘન કારણ, પરસે તો અનેક જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન એ એકપણા નહીં હુઆ ન્યાં. આહાહા ! આવો મારગ છે ભાઈ ! વાણીમેં તો કંઇ જડકી પર્યાય હૈ, વાણી જો હોતી હૈ એ તો જડકી પર્યાય હૈ, મૈં કહેતા હું–એ બાત તો જૂઠ હૈ. આહાહાહા ! ઔર પરલક્ષી જો રાગ આયા વો ભી અપના નહીં. એ રાગ ભી પરદ્રવ્ય સંયોગી ચીજ હૈ. આહાહાહા ! ઐસે સ્વાભાવિક ચૈતન્યકા જ્ઞાન બિના પરકા નિમિત્ત ને સંયોગસે જો જ્ઞાન હુઆ, આહાહાહાહા... નિમિત્તસે હુઆ હૈ નહીં, હુઆ તો અપની પર્યાયમેં નિમિત્તસે નહીં, પણ નિમિત્તકા લક્ષસે અપનેમેં જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન જે અનેક પ્રકારે હોતા હૈ, ઉસકો ભી યહાં પરદ્રવ્ય સંયોગ વ્યવચ્છેદ કરકે કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહા !

'પરદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે' આહાહા ! જો કે નિયમસારમેં તો નિર્મળ સમ્યગ્દર્શન

ને જ્ઞાનકી પર્યાયકો ભી પરદ્રવ્ય કહા હૈ, કયોં કે જેમ પરદ્રવ્યસે અપની નિર્મળ પર્યાય નવી નહીં ઉત્પન્ન હોતી ઐસે નિર્મળ પર્યાયમેંસે નવી નિર્મળ પર્યાય નહીં ઉત્પન્ન હોતી, એ કારણે નિર્મળ પર્યાયકો ભી પરદ્રવ્ય કહા, પણ ઉસકી યહાં બાત નહીં.

યહાં તો વો સંકલ્પ, વિકલ્પકા અર્થ આયા થા પહેલે, આહાહા... દ્રવ્યકર્મ, ભાવકર્મ ને નોકર્મકો અપના માનના એ સંકલ્પ મિથ્યાત્વ હૈ, પહેલાં આ ગયા. સમજમેં આયા ? જડકર્મ, નોકર્મ વિકલ્પ આદિ શુભ આદિ અને નોકર્મ દ્રવ્યકર્મ, નોકર્મ સંયોગી ચીજ ભાવપણે, ઉસકો અપના માનના એ સંકલ્પ મિથ્યાત્વભાવ હૈ, ઔર જ્ઞેયભેદે જ્ઞાનમાં ભેદ માલૂમ હોના એ અનંતાનુબંધીકા લોભ હૈ. (વિકલ્પ હૈ) આહાહાહા ! આવી વાત ભાઈ બહુ આકરી. સમજમેં આયા ?

તો યહાં તો પરદ્રવ્ય નામ એકલા સ્વજ્ઞેય સ્વરૂપ ઉસસે જ્ઞાન હો અને એકાકાર જે જ્ઞાન હોના ચાહિએ ઉસકો છોડકર એકલા પરલક્ષમેંસે ઇન્દ્રિયકા વિયષકે ચાહે તો ભગવાનકો સૂને, ભગવાનકી વાણી સૂને, આહાહાહાહા... ઉસસે જો પરજ્ઞેયરૂપી જ્ઞાનકી અનેકાકાર પર્યાય હુઇ. આહાહાહા ! ઉસકા ધર્મી જીવ, ઉસમેં લુબ્ધ નહીં. એ મેરી ચીજ હૈ ને મેરે જ્ઞાન હુઆ ઐસે નહીં. આહાહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

આત્મા પરદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે, આહાહા ! (શ્રોતાઃ- વ્યવચ્છેદ કરનેકી વિધિ નહીં લિખિ ગઇ) ક્યા ? આહાહા ! અરે ! ઘઉંમેસે કાંકરા નિકાલનેકી વિધિ નહીં નકકી કહી. ઘઉંમેં હૈ ને ઘઉં હૈ ને ઘઉં ? કાંકરી હૈ ને ? એ ઘઉંમેંસે કાંકરા નિકાલ દેના ઓ વિધિ હૈ, અથવા ઉસકે ઉપરસે લક્ષ છોડના એ હી વિધિ હૈ. આહાહાહાહા ! સમજમેં આયા ?

ભાઈ મારગ બહુ સૂક્ષ્મ હૈ. આહાહા ! આ ગજબ કામ કર્યું છે ને ? આચાર્યોએ પણ ટૂંકી ભાષામાં કિતના ગંભીર ભાવ ભરા હૈ. આહાહાહા ! એ દિગંબર સંતો સિવાય આવી પ્રસિદ્ધિ કોણ કરે ? આહાહા... આ આત્મખ્યાતિ હૈ ને આ ટીકાકા નામ આત્મખ્યાતિ, આત્મપ્રસિદ્ધિ. આહાહા !

ભાઈ ! આ તો ધીરાનાં કામ છે. આહાહા ! ઉતાવળે આંબા ન પાકે, એમ કહેતે હૈ ને ? ઉતાવળે આંબા તો નહીં પાકતે હૈ, નહીં કહેતે હૈ તુમારે ? આ અંબ નહીં, અંબ, આ વાવતે હૈ તો તરત પાક જાતે હૈ ? હૈં ? (શ્રોતાઃ- ભીંડો તરત થાય) ભીંડો તરત થાય પણ છ મહિને પાછો સુકાઇ જાય. ભીંડાકા ઝાડ હોતા હૈ ને ? આતા હૈ આપણે એ શ્લોક ભી આયા હૈ, "ભીંડા, ભાદુ માસકા વડકુ કહે જરૂર, હમ આયે તુમ ખસ જાઓ." હમ છ માસમાં ઇતના હુઆ તો બાર મહિનેમેં કિતના હો જાયેગા ? વડકો કહે દૂર હો જાવ તમે ઇતના ઘણા વરસે હુઆ હૈ. છ માસમે ઇતના બઢ ગયા હૈ. વડ કહેતે હૈ કે હવે છ માસમેં આયા હૈ હવે સુકાઇ જાયેગા હવે બઢ નહીં જાયેગા. એક શ્લોક આતા હૈ. બરોબર બધા શબ્દ યાદ રહે નહીં. એ આતે હૈ "ભીંડા ભાદુ માસકા, વડકું કહે જરૂર" હમ આયે એમ કાંઇ છે ભાષા હમ આયે એમ કે હમ બઢ ગયે તો તુમ દૂર રહ જાવ, વડને કહે દૂર હો જાવ, છ મહિનામાં ઇતના વધ્યા ને તુમ તો ઇતના વરસે ઇતના વધ્યા હૈ, તો પીછે બાર મહિને કિતના બઢ જાએગા. ધૂળેય નહીં બઢા સૂન તો સહી.

ઐસે જ્ઞાનકી જ્ઞેય પર્યાયમેં અનેકાકાર જ્ઞાન હુઆ તો એને જાને કે. બહોત મેરે જ્ઞાન

હુઆ, ઓહોહો ! અરે સૂન તો સહી પ્રભુ ! આહાહા ! એ ભીંડા ભાદુ માસકા જૈસા હૈ. આ ભાદુ માસ સમજે ને ? ભાદરવા ભાદરવામેં ભીંડો એકદમ હોતા હૈ ઝાડ. ઇતના ઇતના પણ તરત સુકાઇ જાતા હૈ. પીછે આસો મહિને. આહાહા ! પરજ્ઞેયાકાર જ્ઞાન હુઆ વો ઉસમેં લુબ્ધ હૈ તો એ મિથ્યાદૅષ્ટિ અનાદિ હૈ, નિગોદમેં ચલે જાયેગા. ત્યાં તો એ પર જ્ઞેયાકાર જ્ઞાનેય નહીં રહેગા. આહાહાહાહા ! ક્યોંકિ સ્વભાવસે ઉત્પન્ન હુઆ નહીં અને પરદ્રવ્યકા અવલંબન ને ઇન્દ્રિયસે ઉત્પન્ન હુઆ વો નાશવંત હો જાયેગા. આહાહા !

ભાઈ મારગ જુદો બાપુ. આહા ! આ કોઇને કહીને સમજાના હૈ કે ઐસી બાત (નહીં), અંદરમેં હૈ આ વસ્તુ. આહાહા ! એ આ કહેતે હૈ ઇતના તીન લીટીમેં તો કિતના ભર દિયા હૈ. આહાહા ! જૈસે લવણકી ડલીકા સ્વાદ લેનેકે કારણ, અનેક શાક આદિમેં જો લવણ દિખતે હૈ એ પરદ્રવ્યકા લક્ષ છોડકર એકિલા લવણકા સ્વાદ લેનેવાલા, લવણકા સ્વાદ લેતે હૈ. ઐસે અપની પર્યાયમેં ઇન્દ્રિય, દ્રવ્ય ને ભાવ ઇન્દ્રિય અને બાહ્ય વસ્તુ, એના નિમિત્તસે જો જ્ઞેયાકાર અનેક પ્રકાર જ્ઞાન હુઆ, ઉસકા લક્ષ છોડકર ઉસકા રસ ને પ્રેમ છોડકર, આહાહાહાહા... ઉસમેં મેરી હૈયાતી હૈ, ઐસી બાત છોડકર, આહાહાહાહા... સમજમેં આયા ? ગજબ કામ, ટીકા ઐસી, આહાહાહાહા !

સ્વદ્રવ્ય જો ભગવાન આત્મા, આહાહાહા... એ પરદ્રવ્યકા સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે અર્થાત્ તે તરફકા લક્ષ છોડકે આહાહાહા... કેવળ આત્માકા હી અનુભવ કિયે જાનેપર, આહાહાહા... ગજબ વાત હૈ પંદરમી ગાથા, આ જૈનશાસન, એકિલા ભગવાન આત્મા, આત્માકા હી અનુભવ કિયે જાને પર, જ્ઞાયક સ્વભાવસે પ્રભુ ભરા પડા હૈ, વો તરફકા અનુભવ કરને પર આહાહાહા... સર્વતઃ એક વિજ્ઞાનઘનતાકે કારણ, આહાહાહા... એક વિજ્ઞાનઘન હુઆ. આહાહાહા... જો જ્ઞાનકી પર્યાયમેં અનેકતાકી ધારા વહેતી થી ત્યાં ઘન નહીં થા. સમજમેં આયા ? શાસ્ત્રજ્ઞાન "સબ શાસ્ત્રનકે નયધારી હિએ મત મંડન ખંડન ભેદ લિયે, વહ સાધન વાર અનંત કિયો તદપિ કછુ હાથ હજુ ન પડયો, અબ ક્યોં ન વિચારત હૈ મનસે કછુ ઔર રહ્યા ઉન સાધનસે, બિન સદ્‌ગુરુ કોઇ ન ભેદ લહે મુખ આગળ હૈ કહ બાત કહે" આહાહા ! (કવિત) શ્રીમદ્‌નું છે. શ્રીમદ્ થા ગુજરાતી પણ એને હિંદી બનાયા, આત્મજ્ઞાન હુઆ પીછે આ હિન્દી બનાયા થોડા. આહાહા !

યહાં કહેતે હૈ ગજબ દો લીટીમેં તો કિતના ભર્યા. આહાહાહાહા ! એ સંતોની દશા તો દેખો અંદર, હૈં ? કહેતે હૈ કે હમકો ગુરુગમસે વાણી મિલી અને જ્ઞાન હુઆ ઉસકા ભી, મૈં ઉસમેં લુબ્ધ નહીં. આહાહાહા ! પરદ્રવ્યકે સંયોગકા વ્યવચ્છેદ કરકે કેવળ આત્મા, એકિલા ભગવાન આત્માકા હી અનુભવ કિયે જાને પર, જેમ શાક આદિકા લક્ષ છોડકર એકલા લવણકા સ્વાદ લેતે હૈ, ઐસે જ્ઞેયાકાર અનેક પ્રકારકી, પર્યાયોંકા લક્ષ છોડકર, કેવળ એકલા આત્મા ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુ, આહાહાહા... વસ્તુ એવી છે, (શ્રોતાઃ– અદ્‌ભુત બાત હૈ) આવી વાત છે પ્રભુ શું થાય ? લોકોને એવું લાગે કે આ તો બધું વ્યવહાર ઉડાવી દે છે. વ્યવહાર ઉડે તો નિશ્ચય પામે, રાગકી રુચિ છોડે તબ નિશ્ચય પામતે હૈ. એમ પરલક્ષકા જ્ઞાનકા લક્ષ છોડે તો સ્વજ્ઞાન હોતા હૈ. આહાહાહાહા !

કેવળ આત્મા એકિલા ભગવાન આત્માકા અનુભવ કિયે જાને પર સર્વતઃ ચારેબાજુસે

એક વિજ્ઞાનઘન બસ, અનેક જ્ઞેયાકારકા જ્ઞાન થા ઉસકા લક્ષ છોડકર આ એકરૂપ ત્રિકાળી ભગવાન ઉસકા એક વિજ્ઞાનઘનતાકે કારણ જ્ઞાનરૂપસે સ્વાદમેં આતા હૈ. જેમ લવણકા સ્વાદ લેનેસે, શાક તરફકા લક્ષ છોડકર લવણકા સ્વાદ લેનેસે, લવણકા સ્વાદ આતા હૈ, ઐસે જ્ઞેયાકાર અનેક પ્રકારકી પર્યાયકા લક્ષ છોડકર, એક કેવળ આત્માકા અનુભવ કરનેપર જ્ઞાનકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહાહા !

જ્ઞાનકી પર્યાયમેં અનેકાકાર જ્ઞાન હૈ ઉસકા 'રાગ' સ્વાદ હૈ. આહાહા ! અને આ સર્વતઃ એક વિજ્ઞાનઘનતાકે કારણ અંતરમેં અનુભવ કરનેપર જ્ઞાનરૂપસે સ્વાદમેં આતા હૈ, ભગવાન તો જ્ઞાનમેં 'જ્ઞાન' સ્વભાવ સ્વાદમેં આતા હૈ, જ્ઞાનકી સાથ "આનંદ" હૈ, આહાહાહા ! સમ્યગ્જ્ઞાનકી સાથ આનંદ હૈ, તે જ્ઞાન સ્વાદમેં આયા ઐસા કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહાહાહા ! સમ્યગ્જ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ એકિલા કેવળ આત્માકે અનુભવકે કારણ આહાહા... તો એકિલા જ્ઞાન ચેતનાકા આનંદકા સ્વાદ ત્યાં આતા હૈ, આહાહાહા ! ઉસકા નામ સમ્યગ્જ્ઞાન કહેનેમેં આતા હૈ. આહાહા ! અને ત્યાં ભવકા અંત હોતા હૈ ભવકા વ્યવચ્છેદ હુઆ. આહાહા ! ભવ અને ભવકા ભાવસે ભિન્ન અપના સ્વભાવકી એકતાકા અનુભવ હુઆ, ભવકા અંત હો ગયા. આહાહાહા ! એ સુખને મોક્ષને પંથે પડા, સુખને પંથે, વો દુઃખને પંથે થા. આહાહાહા ! આવી ચીજ છે ભાઈ ! વાદ વિવાદ કરે તો આમાં ક્યાંય પાર પડે એવું નથી. આહાહા !

સર્વતઃ એક વિજ્ઞાનઘનતાકે કારણ આહાહા... એકલો જ્ઞાનઘન પિંડ પ્રભુ આત્મા, એના અનુભવ કરને પર જ્ઞાનકા સ્વાદ આતા હૈ. અજ્ઞાનીકો જ્ઞેયાકાર અનેક પ્રકારે જ્ઞાનમેં રાગકા સ્વાદ થા, ઝેરકા સ્વાદ થા. આહાહા ! અપના કેવળજ્ઞાનકા અનુભવ, કેવળ આત્મા અનુભવને પર અમૃતકા સ્વાદ આતા હૈ, સમજમેં આતા હૈ ? લાલચંદજી ! આ વાત ભોપાળમેં હૈ નહીં ક્યાંય ત્યાં. આહાહાહા ! આત્મામેં હૈ એમ કહેતે હૈ. એ તો ભોપાળમેં નહીં એમ કહા. આહાહા ! (શ્રોતાઃ- ઇસલિયે તો સોનગઢમેં આયે હૈ) સોનગઢમેંય નહીં હૈ, આત્મામેં હૈ અહીંયા. આહાહા ! ગજબ વાત હૈ પ્રભુ !

યહાંસે સૂનનેમેં જો જ્ઞાન હોતા હૈ, એ પણ પર જ્ઞેયાકાર જ્ઞાન હૈ ભગવાન, અરરર ! ઉસમેંસે ભી લુબ્ધપણા છોડકર, આહાહાહા... પહેલે આ જ્ઞાન નહીં થા ને હમ તો ઘરે થે ને, અહીંયા હુઆ તો ઇતના તો નવીન હુઆ ને ? નહીં પ્રભુ, એ નવીન નહીં હૈ પ્રભુ. આહાહા ! પર ઇન્દ્રિયજ્ઞાનસે જો જ્ઞાન હોતા હૈ, ભગવાનને ભગવાનકી વાણીકો ભી ઇન્દ્રિય કહેનેમેં આયા હૈ ૩૧ ગાથામેં. આહાહાહા ! શું વીતરાગ મારગ ! (શ્રોતાઃ- ભગવાનકો ઇન્દ્રિય નહીં કહ સકતે !) ભગવાનકો ઇન્દ્રિય કહા હૈ. અપની અણીન્દ્રિય સિવાય, દ્રવ્ય ઇન્દ્રિય, ભાવ ઇન્દ્રિય ને પર સબકો ઇન્દ્રિય કહા હૈ. ૩૧ ગાથા. "**णाणसहावादियमुणदि आदं, मुणदि,**" જુદા એ ત્રણેયકો સંસ્કૃત ટીકામેં અમૃતચંદ્રાચાર્યને ઇન્દ્રિય કહા હૈ. જડઇન્દ્રિય, ભાવઇન્દ્રિય ઓર ઉસકા વિષય સ્ત્રી, કુટુંબ, પરિવાર, દેશ અને ભગવાન ને ભગવાનની વાણી સબકો ઇન્દ્રિય કહેનેમેં આયા હૈ. આહાહાહા ! ગજબ વાત હૈ. ભાઈ ! મારગડા પ્રભુ જુદા, ભાઈ ! અનંત ભવકા અંત લાના એ કોઇ બાત સાધારણ હૈ નહીં ભાઈ.

એ જ્ઞાનરૂપસે સ્વાદમેં, જેમ ઓલા શાક આદિકા વ્યવચ્છેદ કરકે, એટલે લક્ષ છોડ કરકે,

એકીલા લવણકા સ્વાદ આનેવાલેકો લવણકા સ્વાદ આતા હૈ. ઐસે પરદ્રવ્ય નામ પરજ્ઞેયાકાર જો જ્ઞાન આદિ હૈ ઉસકા લક્ષ છોડકર એકિલા ભગવાન વિજ્ઞાનઘનસ્વરૂપ હૈ, યહ આત્મા ઉસકા અનુભવ કરને પર જ્ઞાનકા સ્વાદ, આનંદકા સ્વાદ, શાંતિકા સ્વાદ, સ્વચ્છતાકા સ્વાદ, પ્રભુતાકા સ્વાદ (અભેદ સ્વાદ) ત્યાં આતા હૈ. આહાહાહા ! આહાહાહા ! જ્ઞાનચંદજી ! આ જ્ઞાન ! આ ભગવાન તેરી બલિહારી હૈ નાથ. તેરી કયા ચીજ હૈ અંદર. આહાહા... એ વિજ્ઞાનઘન ભગવાન તો હૈ અંદર, જેમાં પર્યાયકા હોના એ ભી ઉસમેં નહીં. આહાહા ! પણ વિજ્ઞાનઘનકા અનુભવ કરને પર જો પર્યાય હોતી હૈ, ઉસમેં જ્ઞાનકા આનંદકા સ્વાદ આતા હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? ભાઈ ! આ તો વીતરાગ મારગ છે પ્રભુ ! આ વીતરાગ મારગ એટલે ? એ પર્યાયમેં વીતરાગી જ્ઞાન ઉત્પન્ન હુઆ, એ પર્યાયમેં વીતરાગી દૃષ્ટિ ઉત્પન્ન હુઇ એ પર્યાયમેં વીતરાગી આનંદ આયા, ઓલા ઇન્દ્રિયકા આનંદ થા એ રાગ થા, દુઃખ થા. આહાહા ! અરેરે ! સમજમેં આયા ? કલ કહા થા, પરમાર્થ વચનિકામેં પરસત્તાવલંબી જ્ઞાન ભી મોક્ષકા મારગ નહીં ઐસા કહા થા. પહેલાંના તો બનારસીદાસ, ટોડરમલ... ઓહોહો !

વો ચર્ચા હુઇને ખાનિયામેં, તો સામાવાળા કહે કે આચાર્યનું કથન અને અમારે પંડિતજી કહે પંડિતોકા પણ કથન લેના પડેગા. ફુલચંદજી ! પણ એ પંડિતો એ જ્ઞાની હૈ તો યથાર્થ બાત કિયા હૈ, એ સમકિત દૃષ્ટિ હો, ગમે તે હો તો વસ્તુકો તો યથાર્થ હી કહેતા હૈ. સ્થિરતામેં ફેર હૈ. ફુલચંદજીએ લિયા થા. પંડિતજી કહે ઉસકો ભી લેના પડેગા. આહાહાહા ! હૈ ? (આચાર્યનું લેવું તો નિયમસારની ટીકા તો ખોટી પડી જાય) એ નહીં નહીં, એ ક્યાં હૈ ખબર છે ? એમાંય એ ખોટી પાડે છે એ આવલિકાનો ભાગ કર્યો છે ને જરી એમાં એક શબ્દ હૈ, તો ઉસમેં ખોટી એ તો એક સામાન્ય વાત હૈ. આવલિકાનો ભાગ છે એ કુછ નિયમસારમેં હૈ, ખ્યાલ હૈ, ઐસી ભૂલ નિકાલતે હૈ, રતનચંદજી, બાપુ ભૂલ નહીં સંતોની ભૂલ ન હોય. આહાહા ! સ્થિરતામાં કોઇ ભૂલ હોય, પણ દૃષ્ટિ અને જ્ઞાનના અનુભવમાં જરી પણ ભૂલ ન હોય. પુલાક અને બકુશ આદિમેં જરી દોષ લગતે હૈ સ્થિરતામેં વસ્તુમેં, દૃષ્ટિ ને જ્ઞાનમેં બિલકુલ દોષ નહીં. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આહાહા !

ભગવાન જ્ઞાનસૂર્ય તપે છે ને અંદરમાં. આહાહાહા ! જ્ઞાન જિનચંદ્ર એ આત્મા હૈ, શીતળતાના વીતરાગી શીતળ સ્વભાવસે ભરા પ્રભુ, આહાહાહા... વિજ્ઞાનઘન, આનંદઘન, શાંતઘન, સ્વચ્છતાકા ઘન, પ્રભુતાકા ઘન એ હૈ આત્મા. આહાહા ! એ તરફકા અનુભવ કરને પર સંયોગી જ્ઞાનકા ભી વ્યવચ્છેદ નામ લક્ષ છોડકર, આહાહાહા... જ્ઞાનરૂપસે સ્વાદમેં આતા હૈ. આહાહાહાહા ! ભાષા તો સાદી હૈ ભાવ ગંભીર હૈ ભાઈ !

એક જણો કહે કે સમયસારના તમે ઇતના વખાણ કરતે હૈ એક એક પદમેં માલ ભર્યા હૈ તો મૈં તો પંદર દિનમેં તો સારા સમયસાર વાંચ લિયા, અચ્છા ? ઐસા કોઇ આયા પંડિતજી ! ઐસા આયા મેં કીધું ભાઈ એ સમયસારમેં એક એક પદમેં મહા ગંભીરતા હૈ. આખી ગાથાની તો વાત કયા કરના ? પણ એક શબ્દ "વંદિતુ સવ્વ સિદ્ધે, જીવો ચરિતદંસણણાણઠિયો" એક એક પદમેં ઉસકી ગંભીરતાકા પાર નહીં પ્રભુ. આહાહાહા ! ત્યારે કહે હમ તો પંદર દિનમેં વાંચ લિયા. વાંચે અક્ષર લિખ્યા હૈ એ વાંચે એમાં શું ? (શ્રોતાઃ– બે રાત જાગે ને વાંચે) હો, જાગી જાય ને

પછી વાંચ્યા કરે એમાં શું અક્ષર ? અ, આ, ક, કા એમાં શું ? બાપુ ! એ સમયસાર જગતના ભરતક્ષેત્રનો ચંદ્ર સૂર્ય હૈ. અદ્વૈતચક્ષુ હૈ. એ આયા ને ! કળશ હૈ છેલ્લા આખિર સમયસારમેં અદ્વૈતચક્ષુ, અદ્વૈતચક્ષુ, અજોડચક્ષુ આખિરમેં સમયસાર, સમયસાર એટલે શબ્દો, અને સમયસાર એટલે આત્મા. સમજમેં આયા ? આહાહા !

ઓમકાર છે ને ? બનારસીદાસે લિયા હૈ. ઓમકાર શબ્દે વિશદ યાકે ઉભયરૂપ બનારસી વિલાસમેં લિયા હૈ. ઓમકાર શબ્દે વિશદરૂપ એક આત્મિકભાવ, એક પુદ્‌ગલકો, ઓમના દો શબ્દ લિયા હૈ. એક ઓમ આત્મસ્વરૂપ એ ઓમ, અને એક વિકલ્પ ઉઠતે હૈ કે 'ઓમ' એ શબ્દ હૈ. આહાહા ! સમજમેં આયા ? આંહી આવ્યું નથી, બનારસીદાસનું ? હા, પ્રમેય માહાત્મ્યમાં લીધું છે. બનારસી વિલાસ બહોત વરસ પહેલે દેખા થા ને તે ગુપત બાત થી તો મોક્ષમાર્ગમેં પીછે છપા દિયા હૈ તીનોં. આહાહા ! પછી જ્ઞાનની વાત લીધી છે, છે ને આ તો ઘણા વરસ પહેલાં, એકાણુંમાં જ્યારે દેખા થા ને તો છપાયા પીછે કીધું આવી વાતું ગુપત રહી ગઇ છે. આહાહા !

યહાં કહેતે હૈ, આહાહા ! નિમિત્તકા તો લક્ષ છોડ દે, રાગકા તો લક્ષ છોડ દે, પણ જ્ઞાનકી પર્યાયમેં અનેકાકાર જો પર લક્ષે હુઆ ઉસકા ભી તું લક્ષ છોડ દે. આહાહાહાહા... ઔર એકિલા વિજ્ઞાનઘન ભગવાન આત્મા ઉસકા અનુભવ કરનેસે જ્ઞાનકા સ્વાદ આતા હૈ, એકિલા સ્વભાવકા સ્વાદ આતા હૈ, એમ કહેતે હૈ. સમજમેં આયા ? ઉસકા નામ સમ્યગ્જ્ઞાન હૈ, આહાહાહા... ઉસકા નામ ભાવશ્રુતજ્ઞાન હૈ, ઉસકા નામ જૈનશાસન હૈ. આહાહાહા... આવી વાત અરેરે !

ભાવાર્થ: - યહાં આત્માકી અનુભૂતિકો હી જ્ઞાનકી અનુભૂતિ કહા ગયા. હૈ ને ? આત્માકા અનુભવ એ જ્ઞાનનો અનુભવ, દ્રવ્યકા અનુભવ એ જ્ઞાનકા અનુભવ. ૧૪ મેં દ્રવ્યકા અનુભવ કહા, અહીંયા જ્ઞાનકા અનુભવ. અજ્ઞાનીજન જ્ઞેયોમેં હી-જ્ઞેયોમેં હી, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોમેં હી-જ્ઞેયોકા અર્થ કિયા જ્ઞેયોમેં હી એટલે ? લીટી કરકે, જ્ઞેયોમેં હી એટલે કયા ? અર્થાત્-અર્થાત્ જ્ઞેયોમેં હી અર્થાત્ જ્ઞેય ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોમેં હી લુબ્ધ હો રહા હૈ. આહાહાહા... એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોંસે અનેકાકાર હુએ જ્ઞાનકો હી જ્ઞેયમાત્ર આસ્વાદન કરતે હૈ. આહાહા ! ટીકાકાર આ પંડિત પણ કિતના કરતે હૈ, સમજમેં આયા ?

હવે વો ચર્ચામેં કહે પંડિતોકા આધાર નહીં લેના, અમારે પંડિતજી કહે પંડિતોકા આધાર લેના, હૈં ? આ વાત કિસકી હૈ ? આ પંડિતજી તો અર્થ કરતે હૈ. આહાહા ! ભાઈ ! એમ અનાદર ન થાય, પ્રભુ ! સમ્યગ્દૃષ્ટિકા કથન એ માન્ય હૈ, અનાદર ન થાય. એ સર્વજ્ઞ જૈસી સમ્યગ્દૃષ્ટિમેં જો કથન આતા હૈ, ઐસે અનુભવી જીવકી ઐસી વાણી દિવ્ય ધ્વનિ જૈસા હી ભાવ આતા હૈ. ભાઈ તેરે ખબર નહીં. આહાહા ! આહાહા ! એ આંહી કહા.

ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોંસે, ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકા વિષયોંસે પર, અનેકાકાર હુએ જ્ઞાન, છે ? એ જ્ઞાનકી પર્યાયમાં અનેકાકાર પરલક્ષસે જો હુઆ જ્ઞાન, આહા... ઉસકો હી જ્ઞેયમાત્ર, એ જાણે અપના જ્ઞેય હૈ એમ માનતે હૈ, પણ એ પરજ્ઞેય હૈ. એ જ્ઞાનકો હી જ્ઞેયમાત્ર આસ્વાદન કરતે હૈ. આહાહાહા ! અપના જ્ઞાનકો આ પરજ્ઞેયકા સ્વાદ લેતે હૈ એકિલા કહેતે હૈ. અપના જ્ઞાન છોડકર. ગાથા તો બહોત અચ્છી આ ગઇ હૈ. આહાહા ! (શ્રોતાઃ- ભાવકા સ્પષ્ટીકરણ બહોત અચ્છા

આયા) આહાહા ! આ અનુભવ વિના સમજે નહીં, સમજે નહીં કઠણ વાત. ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોંસે એ ઇન્દ્રિયજ્ઞાન હુઆ, શાસ્ત્રસે સૂના, ભગવાનકો સૂના, ગુરુકો સૂના, શાસ્ત્ર વાંચ્યા ને જ્ઞાન હુઆ, એ સબ ઇન્દ્રિયજ્ઞાનકે વિષયોંસે અનેકાકાર હુએ, આહાહાહા... જ્ઞાનકો હી અનેકાકાર હુએ જ્ઞાનકો હી, જ્ઞેયમાત્ર આસ્વાદન–આસ્વાદન કરતે હૈ, એ તો પરજ્ઞેય હૈ, ઉસકો યે આસ્વાદન કરતે હૈ. સ્વજ્ઞેયકો તો ભૂલ ગયે. આહાહાહા ! આહાહા ! સૂક્ષ્મ હૈ ભાઈ પણ આવી વાત મળે ક્યાં ભાઈ ! સમજમેં આયા ?

આ દુર્લભ હૈ બાપુ, પ્રભુ, આહાહા ! આ જ્ઞેયમાત્ર કરકે, પરંતુ જ્ઞેયોંસે ભિન્ન દેખો એ જ્ઞાન અનેકાકાર જ્ઞેયસે પરકે લક્ષસે હુઆ ઉસકો યહાં જ્ઞાનમાત્રકા, એ જ્ઞાનમાત્રકા આસ્વાદ નહીં કરતે, જ્ઞેયમાત્ર કરતે હૈ, પરંતુ જ્ઞેયોંસે ભિન્ન, એ જ્ઞેયાકાર અનેક જ્ઞાન ઉસસે ભિન્ન, જ્ઞાનમાત્રકા આસ્વાદ નહીં કરતે. આહાહાહા ! કિતની સ્પષ્ટતા પંડિતજીએ કિયા જુઓ પંડિત હૈ.

“ઔર જો જ્ઞાની હૈ” આહાહાહા ! “જ્ઞેયોમેં આસક્ત નહીં હૈ.” અનેકાકાર જ્ઞાનકી પર્યાય હુઇ એ પરજ્ઞેય હૈ, એ સ્વજ્ઞેય નહીં. હૈં ? આહાહા ! શું વાણી સંતોની રામબાણ છે, રામનું બાણ ફરે નહીં, માર્યું, નાખ્યું એ તો મરી જાય સામે એકદમ. એમ વીતરાગી સંતોની વાણી રામબાણ હૈ, ફરે નહીં ત્યાં. આહાહાહા ! જ્ઞેયોમેં આસક્ત નહીં હૈ, જ્ઞેયોંસે ભિન્ન, એ પર્યાયમેં ઇન્દ્રિયજ્ઞાનસે અનેકાકાર હુઆ, ઉસકા લક્ષ છોડકર એકાકાર જ્ઞાનકા હી આસ્વાદ લેતે હૈ. આહાહાહા ! એકિલા ભગવાન આત્મા જ્ઞાનસ્વરૂપીકા સ્વાદ લેતે હૈ. સ્વજ્ઞાનકા સ્વાદ લેતે હૈ વો (અજ્ઞાની) પરજ્ઞેયાકારકા સ્વાદ લેતે હૈ એ રાગ. આહાહાહાહા ! આવી વાત છે ભાઈ !

જૈસે શાકોંસે ભિન્ન નમકકી ડલ્લીકા ક્ષારમાત્ર સ્વાદ આતા હૈ, શાક આદિસે ભિન્ન લવણકા ડલીકા સ્વાદ આતા હૈ, ઉસી પ્રકાર આસ્વાદ લેતે હૈ. સમ્યગ્દૃષ્ટિ એટલે સમ્યગ્જ્ઞાની આહાહાહાહા... પર્યાયમેં પરજ્ઞેયાકારે જ્ઞાનકા સ્વાદ છોડકર, આહાહાહાહાહા... અપના ભગવાન જ્ઞાન સ્વરૂપી પ્રભુ ઉસકા આસ્વાદ લેતે હૈ “જૈસે શાકોસે” આયા ને ? “ક્યોંકે જો જ્ઞાન હૈ સો આત્મા હૈ”. આહાહાહા ! જ્ઞાન એ આત્મા હૈ, “ઔર જો આત્મા હૈ સો જ્ઞાન હૈ”. જ્ઞાન એ આત્મા હૈ ને આત્મા વો જ્ઞાન હૈ.

ઇસપ્રકાર ગુણીગુણીકો અભેદ દૃષ્ટિમેં, અભેદ દૃષ્ટિમેં આનેવાલા ગુણગુણી ભેદ નહીં. અને “ગુણ ને ગુણીની અભેદ દૃષ્ટિમેં આનેવાલા સર્વ પરદ્રવ્યોસે ભિન્ન” અબદ્ધસ્પૃષ્ટ આયાને અપની પર્યાયસે એકરૂપ “અનન્ય” દૂસરા બોલ લિયા, અપને ગુણોમેં એકરૂપ “સામાન્ય” પર નિમિત્તસે ઉત્પન્ન હુએ ભાવોંસે ભિન્ન, આહા ! અપને સ્વરૂપકા અનુભવ, જ્ઞાનકા અનુભવ હૈ. આહાહાહાહા !

એ આયા થા અનિયતમેં, પર્યાયમેં જો અનેક પ્રકારની અગુરુલઘુને કારણે આદિ પર્યાયમેં અનેકતા હોતી હૈ, ઉસકા ભી લક્ષ છોડકર, સમજમેં આયા ? નિયતકો કહ્યા થા ને ? અબદ્ધસ્પૃષ્ટ, અનન્ય, નિયત, અવિશેષ ને અસંયુક્ત ઐસા ભાવસ્વરૂપ આત્મા ઐસા ભાવસ્વરૂપ ભગવાન, આહાહાહા... ઉસકા અનુભવ કરનેપર આહાહાહા... જ્ઞાનકા અનુભવ હૈ, ઔર વો અનુભવન ભાવશ્રુતજ્ઞાન સ્વરૂપ યહ અનુભવ ભાવશ્રુત જ્ઞાનસ્વરૂપરૂપ જિનશાસનકા અનુભવન હૈ, આહાહાહાહા !

ગાથા અલૌકિક હૈ, ઉસકા ભાવ હો, ભાષા તો ભાષા હૈ, એ ભાવશ્રુતજ્ઞાન વો પરકા લક્ષસે જ્ઞાન એ તો દ્રવ્યશ્રુત શબ્દજ્ઞાન, બંધ અધિકારમેં કહા હૈ, કે જિતના પરકા લક્ષે જ્ઞાન હોતે હૈ એ ઉસકો શબ્દજ્ઞાન કહેતે હૈ આત્મજ્ઞાન નહીં. આહાહાહાહા ! સમયસાર હૈ ને ? આગળ બંધમેં હૈ, સબ હૈ અહીં તો અઢાર બાર ચલ ગયા સભામેં, આ તો ઓગણીસમી બાર ચલતે હૈ, સભામેં હીં, અઢાર બાર તો હો ગયા. અક્ષરે અક્ષરકા અર્થ, આ ઓગણીસમી વાર ચલતે હૈ. આહાહા ! આહા !

એ જિનશાસન અનુભવન હૈ. શુદ્ધનયસે ઇસમેં કોઇ ભેદ નહીં, એ શુદ્ધનયકા જો વિષય હૈ અને વિષયમાં અનુભવ હોતે હૈ ને નિર્મળ પર્યાય વો ભી શુદ્ધનય હૈ, શુદ્ધનયકા વિષય પરિપૂર્ણ હૈ, એ પર્યાયકા ભેદ ભી શુદ્ધનયકા વિષય નહીં, એ તો વ્યવહારનયકા વિષય હુઆ. તો વો છોડકર શુદ્ધનયકા વિષય ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવ ઉસકા અનુભવકો ભી શુદ્ધનય કહેનેમેં આતા હૈ. તો શુદ્ધનયસે ઇસમેં કોઇ ભેદ નહીં. જૈનશાસન પર્યાય શ્રુતજ્ઞાન જૈન શુદ્ધનયકા અનુભવ સબ એક હી પર્યાયકા વાચક હૈ, આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? લો એ હો ગયા

શ્લોક - ૧૪

(पृथ्वी)

अखण्डितमनाकुलं ज्वलदनन्तमन्तर्बहि-
र्महः परममस्तु नः सहजमुद्विलासं सदा ।
चिदुच्छलननिर्भरं सकलकालमालम्बते
यदेकरसमुल्लसल्लवणखिल्यलीलायितम् ।। १४ ।।

હવે આ જ અર્થનું કલશરૂપ કાવ્ય કહે છેઃ-

શ્લોકાર્થઃ- આચાર્ય કહે છે કે [परमम् महः नः अस्तु] તે ઉત્કૃષ્ટ તેજ-પ્રકાશ અમને હો [यत् सकलकालम् चिद्-उच्छलन-निर्भरं] કે જે તેજ સદાકાળ ચૈતન્યના પરિણમનથી ભરેલું છે, [उल्लसत्-लवण-खिल्य-लीलायितम्] જેમ મીઠાની કાંકરી એક ક્ષારરસની લીલાનું આલંબન કરે છે તેમ જે તેજ [एक-रसम् आलम्बते] એક જ્ઞાનરસ-સ્વરૂપને અવલંબે છે, [अखण्डितम्] જે તેજ અખંડિત છે-જ્ઞેયોના આકારરૂપે ખંડિત થતું નથી, [अनाकुलं] જે અનાકુળ છે-જેમાં કર્મના નિમિત્તથી થતા રાગાદિથી ઉત્પન્ન આકુળતા નથી, [अनन्तम् अन्तः बहिः ज्वलत्] જે અવિનાશીપણે અંતરંગમાં અને બહારમાં પ્રગટ દેદીપ્યમાન છે-જાણવામાં આવે છે, [सहजम्] જે સ્વભાવથી થયું છે- કોઈએ રચ્યું નથી અને [सदा उद्विलासं] હમેશાં જેનો વિલાસ ઉદયરૂપ છે-જે એકરૂપ પ્રતિભાસમાન છે.

ભાવાર્થઃ- આચાર્યે પ્રાર્થના કરી છે કે આ જ્ઞાનાનંદમય એકાકાર સ્વરૂપજ્યોતિ અમને સદા પ્રાપ્ત રહો. ૧૪.

अखण्डितमनाकुलं ज्वलदनन्तमन्तर्बहि– र्महः परममस्तु नः सहजमुद्विलासं सदा।
चिदुच्छलननिर्भरं सकलकालमालम्बते यदेकरसमुल्लसल्लवणखिल्यलीलायितम्।।१४।।

અબ ઇસ અર્થકા કળશરૂપ કાવ્ય કહેતે હૈ. આહાહાહા ! અમૃતકા અમૃત કળશ હૈ. આચાર્ય કહેતે હૈ 'પરમમ્ મહઃ નઃ અસ્તુ' નઃ નામે 'અમે' 'નઃ' શબ્દ હૈ ને ? એટલે અમે, હમકો 'યહ' ઉત્કૃષ્ટ તેજ પ્રકાશ પ્રાપ્ત હો. આહાહા ! અમુક પ્રાપ્ત તો હૈ હી, પણ હવે ઉત્કૃષ્ટ પ્રાપ્ત હો. આહાહાહા ! કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત હો હમકો તો, તેજકા બિંબ પ્રભુ, આહાહા... હમે યહ 'મહઃ' છે ને તેજ, અસ્તુ, વહ ઉત્કૃષ્ટ તેજ પ્રકાશ પ્રાપ્ત હો. આહાહાહા ! હમારા નાથ પ્રભુ ! ચૈતન્ય પ્રકાશકા પિંડ એ અમને પર્યાયમાં પ્રાપ્ત હો. આહાહા ! હમે મહાવ્રતકા વિકલ્પ આ હો ને આ હો એ કોઇ બાત હૈ નહીં. આહાહા !

'યત્ સકલકાલમ ચિદ્ ઉચ્છલન નિર્ભરં' યત્ નામ કે જો તેજ ભગવાન આત્માકા તેજ, ચૈતન્ય તેજ સદાકાળ, ચૈતન્યકા પરિણમનસે, ચૈતન્યકા સ્વભાવસે પરિપૂર્ણ હૈ, પરિણમનનો અર્થ ચૈતન્યકા સ્વભાવસે પરિપૂર્ણ હૈ. પરિણમન પર્યાય અંદર નહીં હૈ. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? હૈ ? ચિદ્ ઉચ્છલન છે ને ઉચ્છલન ? ઉચ્છલનકા અર્થ પરિણમન કિયા. પરિણમન સ્વભાવ ઐસા ત્રિકાળ એકરૂપ હૈ. એમ છે ને ? "યત્ સકલકાલમ્ ચિદ્ ઉચ્છલન નિર્ભરં" યહ પરિણમનસે નિર્ભર, નિર્ભર એટલે પરિપૂર્ણ. નિર્ભર, ભગવાન સકલ કાલસે જ્ઞાનથી પરિપૂર્ણ ભર્યા પડા હૈ. પરિણમનકા અર્થ પારિણામિક સ્વભાવ. પારિણામિક સ્વભાવ સહજ, ઐસે નિર્ભરં પરિપૂર્ણ હૈ ભગવાન, આહાહા ! સમજમેં આયા ? આરે આવી વાતું છે. વ્યવહારના રસિયાને તો એવું લાગે કે આ બધું વ્યવહારનું તો કાંઇ કહેતા જ નથી. કહે છે ને ? વ્યવહાર, વ્યવહારનું જ્ઞાન પણ છોડને લાયક હૈ, તારા વ્યવહાર દયા દાનના વિકલ્પ તો છોડને લાયક હૈ હી, આહાહાહા ! અરેરે અનંતા ભવ કિયા પ્રભુ, જૈનધર્મમેં ભી અનંતબૈર જન્મ્યા હૈ, જૈનકા સાધુ દિગંબર ભી અનંતબૈર હુઆ હૈ પ્રભુ. આહાહા ! હો નવ પૂર્વકી લબ્ધિ બી અનંતબૈર હુઇ હૈ. ઉસમેં કયા આયા ? આહાહાહા !

યહાં કહેતે હૈ, જે સદાકાળ ચૈતન્યકા ભાવસે પરિપૂર્ણ હૈ. "ઉલ્લસત લવણ ખિલ્ય લીલાયિતમ્" જૈસે નમકકી ડલી, એક ક્ષાર રસકી લીલાકો આલંબન કરતી હૈ. આહાહા ! એકલા ક્ષારરસસે ભરા હૈ યહ. આહાહા ! ઉસી પ્રકાર, જો તેજ એક 'રસમ્ આલમ્બતે' એક જ્ઞાન સ્વરૂપકા આલંબન કરતા હૈ, એટલે જ્ઞાન સ્વરૂપ હી ભગવાન ત્રિકાળ હૈ. 'અખંડિતમ્' જે તેજ અખંડ હૈ. આલંબનકા અર્થ યહાં પર્યાય નહીં, આલંબનકા અર્થ જ્ઞાનસ્વરૂપ જ ઉસકા આલંબન ત્રિકાળ હૈ યૂં. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? જ્ઞાનસાગર ભગવાન એ જ્ઞાનકા આલંબન નામ જ્ઞાન સ્વરૂપ જ છે યૂં. લીલાકા આલંબન કરતી હૈ, એમ જ્ઞાન સ્વરૂપકા આલંબન કરતા હૈ. તે જ અખંડિત છે. જે તેજ ચૈતન્યકા સ્વભાવભાવરસ અખંડ હૈ, પર્યાયમેં બી ખંડ નહીં હુઆ.

"જો જ્ઞેયોકે આકારરૂપ ખંડિત નહીં હોતા" દેખો. આહાહાહા ! પર્યાયમેં ભી જબ જ્ઞાન હોતા હૈ તો જ્ઞેયોકા આકારસે ભી જ્ઞાનકી પર્યાય, જ્ઞાનકા સ્વાદ લેનેમેં ખંડિત નહીં હોતી, આહાહાહા ! આવો માર્ગ. જો અનાકુળ હૈ, ભગવાન તો અનાકુળ આનંદ સ્વરૂપ પ્રભુ હૈ. આહાહાહા ! "જિસમેં કર્મોકે નિમિત્તસે હોનેવાલા રાગાદિસે ઉત્પન્ન આકૂળતા નહીં." અનંતમ અન્તઃ બહિઃ જ્વલત્ આહાહાહા ! અવિનાશી રૂપસે અંતરંગમેં ઔર બાહ્યમેં પ્રગટ દેદીપ્યમાન જાનનેમેં આતા હૈ. આહાહાહા ! અંતરંગમેં એકીલા શાંતરસસે ભરા હૈ ઔર બાહ્યમેં ભી

શાંતરસ દિખનેમેં આતા હૈ. શાંત, શાંત, શાંત, શાંત આહાહા ! ભક્તામરમેં આતા હૈ કે નહીં ? જિતના શાંતરસકા પરમાણુ હૈ, પ્રભુ એ તો શરીરમેં ઐસા હુઆ, આ તો અંદર શાંતિકી પર્યાયમેં શાંતિ ઇતની હૈ કે શાંતરસસે તો ભરા હૈ, પણ પર્યાયમેં શાંતિ દિખતી હૈ. આહાહાહા ! શરીરમેં તો શાંતરસકા પરમાણુ પરિણમ્યા હૈ એ તો જડ, પણ અંતરમેં શાંતરસ પૂરણ પડયા હૈ, તો ઉસકી પર્યાયમેં ભી શાંત, આહાહા ! "ઉપશમ રસ વરસે રે પ્રભુ તારા નયનમાં ઉપશમ રસ વરસે રે પ્રભુ તારા નયનમાં" જ્ઞાનરૂપી નયનમાં. આહાહા !આહા !

ઐસા આત્મા ભગવાન અપની પર્યાયમેં ઉપશમરસપણે આતા હૈ. આહાહા ! બહારસે અને અંતરસે તો દેદીપ્યમાન જાનનેમેં આતા હૈ, જો સ્વભાવસે હુઆ હૈ. ઉસકો કિસીને કોઈ દ્રવ્યકો કર્યા નહીં હૈ. એ તો અનાદિ અનંત હૈ. એમ કે સ્વભાવસે હુઆ હૈ સ્વભાવ હી ઐસા હૈ અનાદિ અનંત કોઇ ઈશ્વર ઉસકા કર્તા હૈ કે કોઇએ બનાયા હૈ ઐસી એ ચીજ નહીં, એ તો પ્રભુ આનંદકંદ, જ્ઞાનઘન, અકૃત્રિમ હૈ, અણકરાયેલ હૈ. આહાહા ! જિસે કિસીને નહીં રચા. 'સદા ઉદ્વિલાસં' સદા ઉદ્વિલાસં, સદા જિસકા વિલાસ ઉદયરૂપ હૈ. આહાહાહા ! જિસકા અર્થાત્ જે એકરૂપ પ્રતિભાસમાન હૈ, ત્રિકાળ એકરૂપ હૈ, ઐસા પર્યાયમેં ભાસન હોતા હૈ, આહાહા ! હૈ તો ખરા પણ હૈ એ ભાસન કિસકો ? હૈ તો હૈ ઐસા, પણ પર્યાયમેં ઐસા પ્રતિભાસ હોતા હૈ કે, આ વસ્તુ અખંડાનંદ પરિપૂર્ણ હૈ. આહાહા... ઉસકો પ્રતિભાસ આયા. આવી વાતું છે.

માર્ગ જ ઐસા હૈ ભગવાન, જિનશાસન આ ઐસા હૈ. આહાહા ! જિનસ્વરૂપી ભગવાન ઉસકા આશ્રયસે જો અનુભવ આનંદ હુઆ એ જૈનશાસન હૈ, જૈનશાસન દ્રવ્યકો નહીં કહા, પર્યાયકો કહા. આહાહા ! રાગ શાસન એ વિકાર દશા હૈ, જિનશાસન એ વીતરાગી દશા હૈ, દશાકો યહાં શાસન કહા. આહાહાહા ! સમજમેં આયા ? "એકરૂપ પ્રતિભાસમાન હૈ" આહાહા !

ભાવાર્થ:– આચાર્યદેવે પ્રાર્થના કી હૈ કે યહ જ્ઞાનાનંદમય એકાકાર સ્વરૂપ જ્યોતિ હમે સદા પ્રાપ્ત રહો. આહાહાહાહા ! કહા પંચમ આરાના સંતો, જગતને પંચમ આરાના પ્રાણી માટે પણ આ વાત કરતે હૈ, હમકો પ્રાપ્ત હો ઐસા તુમકો ભી પ્રાપ્ત હો એમ કહેતે હૈ. વિશેષ કહેગા.

(શ્રોતા:– પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ.)

* જેમ માટીના કોરા વાસણમાં પાણીના ટીપાં પડતાં પાણી ચૂસાઈ જાય છે, પાણી દેખાતું નથી, પણ વધુ પાણી પડતાં પાણી બહાર દેખાય છે, તેમ આ પરમાત્મતત્ત્વની વાત સાંભળતાં સાંભળતાં હું જ્ઞાયક છું... જ્ઞાયક છું... એવા દૃઢ સંસ્કાર અંદરમાં પાડે તો મિથ્યાત્વભાવનો રસ મંદ પડતો જાય છે. હજુ ભૂમિકા મિથ્યાત્વની છે, પણ મિથ્યાત્વનો અભાવ થવાના સંસ્કાર પડતાં જાય છે. શુભભાવથી મિથ્યાત્વનો રસ ભવી-અભવીને અનંતીવાર મંદ પડયો છે, પણ આ જ્ઞાયકના સંસ્કારથી મિથ્યાત્વભાવનો અભાવ થવાના સંસ્કાર પડે પછી એકદમ સ્વભાવનો આશ્રય લેતાં સ્વાનુભવ થતાં મિથ્યાત્વનો અભાવ થાય છે.

(દૃષ્ટિનાં નિધાન - ૩૩)